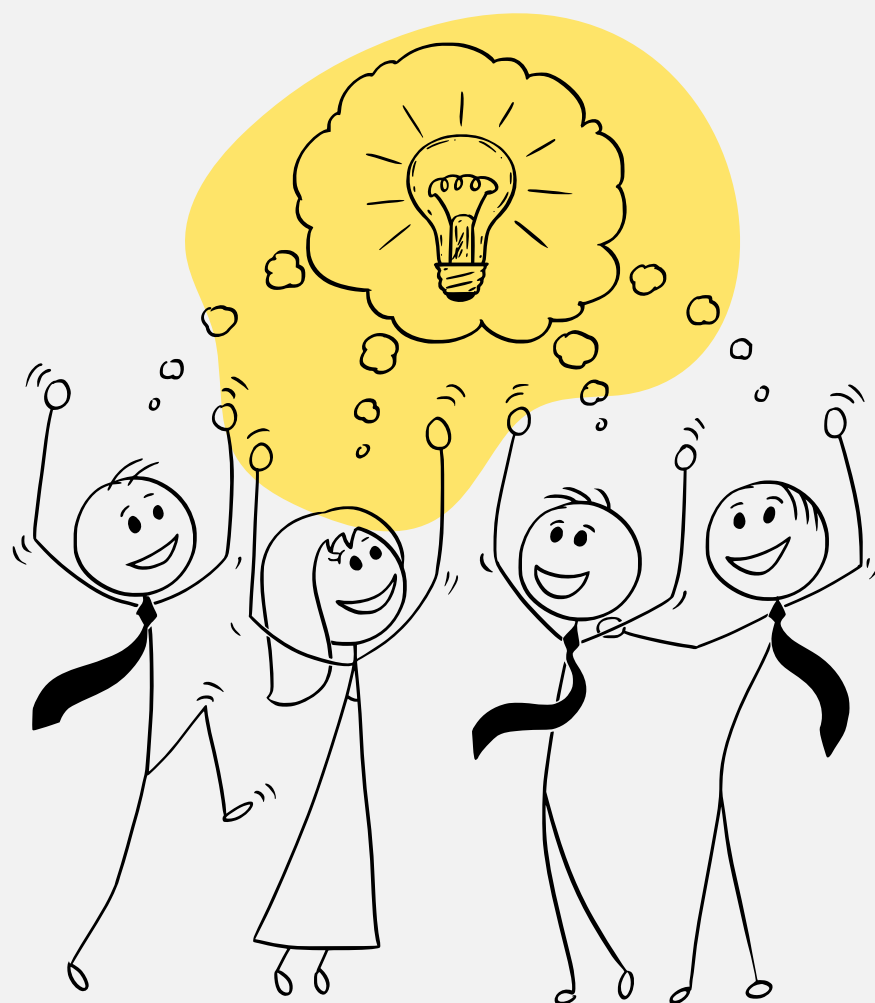

Eesti 2035 Arvamusrännak

Juhendmaterjal Arvamusrännaku arutelujuhile

2022

Riigikantselei eestvedamisel toimub novembrikuus „**Eesti 2035**“ Arvamusrännak, mille raames korraldatavate aruteludega kogutakse Eesti elanikelt ideid ja ettepanekuid riigi pikaajalise arengustrateegia tegevuskava täiendamiseks. Arvamusrännak kuulub Eesti avatud valitsemise partnerluse tegevuskavasse, kuhu koondatud tegevused aitavad suurendada koosloomelist ja teadmispõhist poliitikakujundamist.

Riigikantselei partner Arvamusrännaku korraldamisel on Kasvulava OÜ.

Juhendmaterjali koostasid: Mai Timmi ja Kadri Kangro

Keeleliselt toimetas: Erkki Peetsalu

Kujundas: Heleriin Jõesalu

RIIGIKANTSELEI

KASVULAVA

Mind huvitab

1

... kuidas Arvamusrännak aitab ühiskonnas positiivset muutust luua

2

... mis on Arvamusrännak ja milline on arutelujuhi roll

3

... kuidas arutelu tulemuslikult juhtida

4

... kuidas leida arutelule osalejaid

5

... mida teha rohkem kui 10 osalejaga arutelu juhtimiseks

6

... kuidas valida aruteluteemat koos grupiga

7

... arutelu-keskkonna loomine

8-9

... kolme horisondi meetod

10

... kuidas tulla toime arutelul tekkivate erimeelsustega

11

... arutelu tulemuste esitamine

Mind huvitab

... kuidas Arvamusrännak aitab ühiskonnas positiivset muutust luua

Arvamusrännak on **juhitud arutelu** elanike ja riigi vahel, kus räägitakse üksteisega sellest, millist maailma me endale ja tulevastele põlvedele soovime.

Arvamusrännaku "toimeaineks" on erinevate kogemuste ja teadmiste teineteist kasvatavat mõju ehk **vastastikune õppimine**.

Tulevikumõtlemine, mida mõned peavad rohkem kunstiks ja teised teaduseks, loob meile raami, et saaksime paremini rääkida praegusest maailmast ja sellest, kuidas maailm võib tulevikus välja näha.

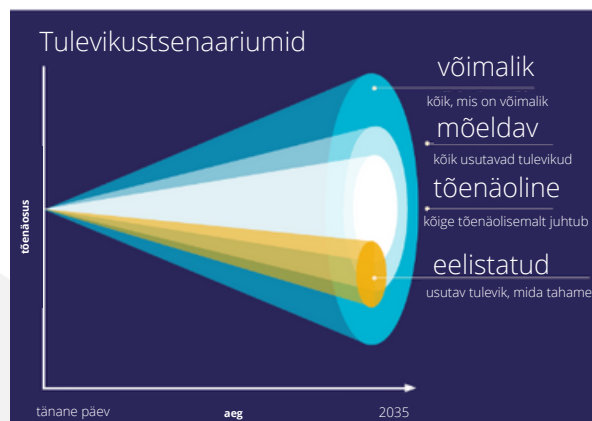
Toetatud avatud arutelude vorm aitab kokku tuua erinevad inimesed ja arvamused ning suurendab üksteise mõistmist. **Osaleda võivad kõik - igat häält kuulatakse ja kõigi teadmisi väärtustatakse.** Keerulistel aegadel on teineteise kuulamist vaja rohkem kui kunagi varem, sest ühiskondlike muutuste tuumaks on vastastikune mõistmine ja ühine arusaam sellest, mis, miks ja kuidas peaks olema teisiti. Kõigile osalistele ja erinevatele vaadetele avatud ning turvaliselt läbi viidud mõttevahetused aitavad lähemale jõuda mõistmisele ja üksmeelele.

Iga inimene on oma elu ekspert ja teab, mis on just tema jaoks kõige vajalikum, tähtsam, olulisem.

Lähtudes arutelul iseenda kogemusest, ent samal ajal püüdes mõista teiste arvamusi ja selgitusi, kujuneb arutelus uus arusaam nii hetkeolukorrast kui ka lahendustest.

Koosloomes peitub ainulaadne potentsiaal, et leida probleemidele uudseid ja senisest paremini toimivaid lahendusi. Samuti suureneb osapoolte vahel usaldus, mis aitab seatud sihtide poole koos liikuda.

Tulevikumõtlemine näitab, mis võib juhtuda tänaste otsuste, tegude ja probleemide tulemusena. Seeläbi visandatakse erinevad stsenaariumid, et selle põhjal teha kõigi asjaosalistega koos parimad valikud ehk luua plaan eelistatud tulevikuks. Võimalikke tulevikke on palju, aga see, milline neist realiseerub, sõltub meie tänastest valikutest ja otsustest.

Tulevikukoonus näitab tuleviku ümber olevat visioonide spektrit vähem tõenäolistest kuni väga tõenäoliste stsenaariumideni. Eesmärk on välja selgitada valitud teema vaatenurgast see kõige eelistatavam ja usutavam tulevik.

Loe lisaks:

- Mis on Arvamusrännak ja milline on arutelujuhi roll
- Kolme horisondi meetod

Mind huvitab

... mis on Arvamusrännak ja milline on arutelujuhi roll

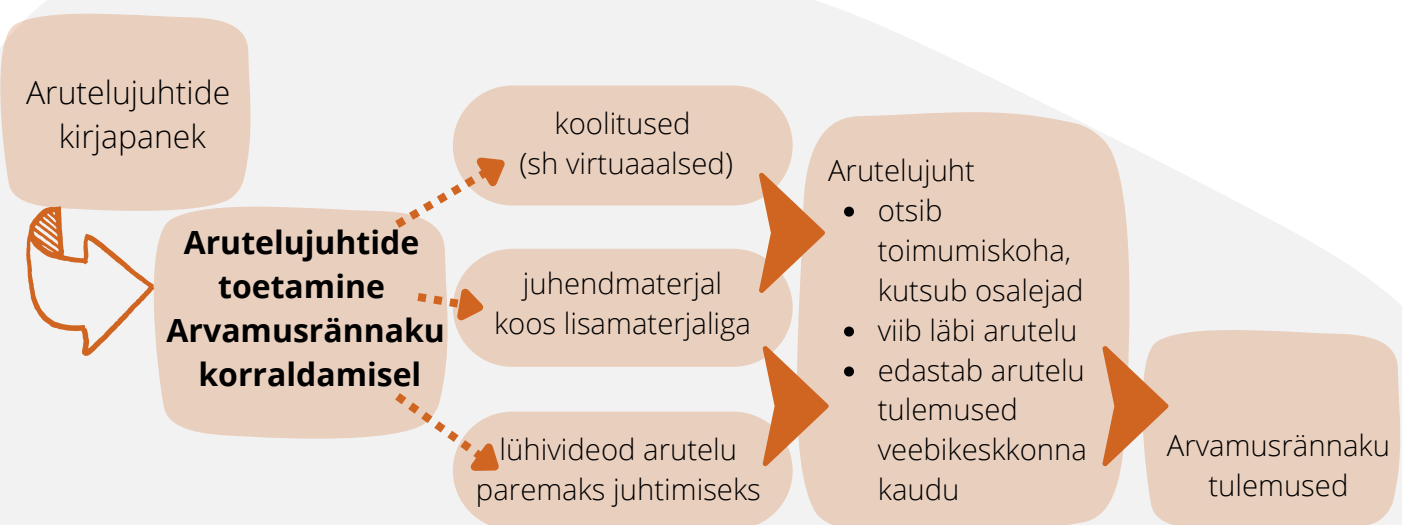
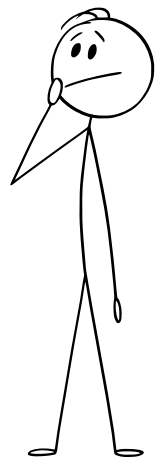
Arvamusrännak on arutelu, kuhu Eesti inimesed on oodatud kaasa mõtlema, et luua koos parem arusaam nii Eesti tulevikku puudutavatest väljakutsetest, kui ka kujutluspilti nende võimalikest lahendustest.

Arvamusrännaku **eesmärk on luua ühist tunnetust, kuhu suunas meie riik liigub** ja rikastada võimalikult paljude inimeste teadmistega riigi arengut suunava pikaajalise **strateegia "Eesti 2035"** tegevuste kavandamist ja elluviimist. Arvamusrännakul kogutakse mitmekesiseid mõtteid ja ideid, millega tegevuskava koostamise protsessis töötavad edasi eksperdid ning millele annavad lõpliku hinnangu otsustajad. Sellist laiapõhjalist ja ühiselt läbi tunnetatud mõistmist ning koostööd on vaja selleks, et suudaksime riigina tegutseda süsteemselt, tõhusalt ja olla kohanemisvõimeline muutuvates oludes ning sellega tagada riigi püsimine ja areng.

Arutelude õnnestumises on tähtis roll vabatahtlikel arutelujuhtidel, kes korraldavad ja viivad arutelu läbi koos oma valdkonna inimeste, kooli- või töökaaslaste, kogukonna, pere või sõpruskonnaga.

Kes sobib arutelujuhiks?

- Sind huvitab Eesti olevik ja tulevik
- Sind toidavad sisukad arutelud sõprade, kogukonnaliikmete, töökaaslaste, pereliikmetega
- Sul on kannatlikkust kuulata ka teisi arvamusi
- Sinus on valmisolek arendada enda arutelujuhi oskuseid ning katsetada uut aruteluformaati
- Sa tead veel vähemalt kolme inimest, kes tahaksid Sinuga koos Eesti elu üle arutleda
- Sa oled valmis jagama kirjalikult arutelu tulemusi Arvamusrännaku korraldajatele

oktoober 2022

november 2022

detsember 2022

2

Arutelu eesmärk pole debatt ja "õigete" vastuste väljalimine, vaid **avatud mõtete vahetamine.**

Arutelu on **kriitiline vestlus konkreetsel teemal või teemadel**, mis on juhendatud ja mis toimub kõikide liikmete osalust ja kaasrääkimist võimaldavas grupis.

Arutelujuht on suunaja ja toetaja - sugugi mitte kõige eredam täht arutelul, ent äärmiselt vajalik rollitäitja, kellest suuresti sõltub arutelu sisukus ja tulemuslikkus.

Neli tugisammast, millega arutelujuht loob eeldused sisukaks ja tulemuslikuks aruteluks:

Loo turvaline keskkond kõikide osalejate jaoks!

- Lepi kokku põhimõtted, kuidas arutelu läbi viite ja sellel osaletakse
- Hoia arutelu fookust ning juhi vestlust teema ja meetodika järgi
- Ütle arutelu alguses välja, et igaühe mõtted on väga oodatud ja vajalikud
- Katkesta süüdistused või halvustavad kommentaarid
- Küsi rohkem infot välja toodud mõtete kohta: "Mis pani Sind selliselt tundma, mõtlema...?"
- Sõnasta ümber tunded, mida kuuled: "Tajun Sinu väljaöeldus..."
- Uuri teiste kogemusi stereotüüpsete mõtete kohta: "Kas keegi on kogenud või teab kedagi, kes erineb väljatoodust?"

Jälgi ja juhi gruppi!

- Ära sega arutelu, kui see pole vajalik
- Väldi iga kommentaari või küsimuse peale vastamist
- Julgusta omavahelist suhtlemist
- Tee vahekokkuvõtteid, paludes osalejatel välja tuua olulisemad punktid, kuhu selleks hetkeks ollakse jõutud
- Naudi vaikust, kuula mõtlemise raginat; aga kui vaikus tundub imelik, loe enne kümneni, kui kordad oma küsimust või mõtet

Ava uusi vaatenurki ja perspektiive, aga proovi jääda erapooletuks!

- Juhi arutelu, sellega liialt ühinemata
- Suuna arutelu ühelt isiklikult kogemuselt laiemaks
- Küsi avatud küsimusi ja ära luba liiga lihtsaid vastuseid
- Vajadusel intrigeeri!

Kuula mõttega ja kutsu üles ka grupiliikmeid seda tegema!

- Keskendu põhisõnumile, mida kõneleja püüab öelda
- Hoia avatud suhtumist ja väldi teiste eest rääkimist
- Tee jooksvalt märkmeid ja küsi täpsustusi
- Tee vahekokkuvõtteid!

Lisamaterjal:

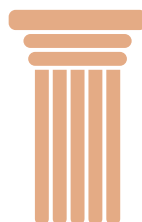
- Arutelujuhi eneseanalüüs

Loe lisaks:

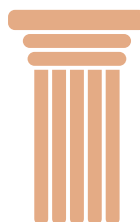
- Arutelu-keskkonna loomine

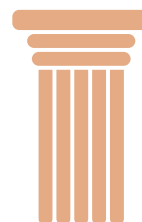
Turvaline keskkond

Suhted grupis

Uued vaatenurgad

Kuulamine ja keskendumine

Arutelujuhi ülesandeks on leida/kutsuda arutelule osalejaid.

Mõneti võib see olla väljakutsuv ülesanne, ent muretseda pole vaja - Arvamusrännaku arutelude tulemuslikkust ei mõõda aruteludel osalejate arv, vaid sisu.

Arvamusrännaku aruteluks saab lugeda vähemalt kolme osalejaga arutelu. Küll aga võib korraldada ka päris suure kokkusaamise.

Teisisõnu - Arvamusrännaku aruteluks sobib nii saunaõhtu sõpradega, kohvilaua vestlus sõbrannadega, aga ka arutelud kolleegidega, külakogukondades, juhuslikult välja kuulutatud gruppides jm.

Keda ja kuidas osalema kutsuda?

Võimalik, et arutelujuhiks registreerides oli Sul juba teada, kellega arutelu teed. Näiteks töökaaslased, perekonnaliikmed, sugulased, sõprade seltskond, kellega aeg-ajalt maailma asju arutate. Miks mitte ka õpingukaaslased, naabrid, teised kogukonnaliikmed!

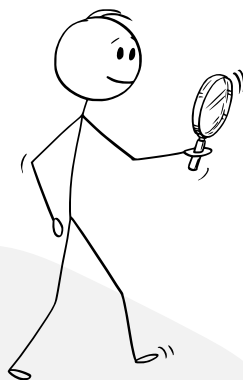
Kui osalejate ring pole veel teada, **julgustame otsima just neid osalejaid, kellel on piisavalt poliitilist närvi ja olemuslikku aktiivsust olulistel teemadel arutleda**, kuid kes ei kipu seda tegema läbi formaalsete ja institutsionaalsete struktuuride, vaid pigem kogukondlikul, sõpruskondlikul ja perekondlikul tasandil.

Neil on elukogemust ja oskusi, aga puudub usk (või varasem positiivne kogemus), et nende arvamusel või tegevusel suures pildis midagi muutub.

On äärmiselt tänuväärne koguda kokku ka nende inimeste arvamus, kes tavapäraselt aktiivselt kaasa ei räägi või kelle hääl kaugele ei kostu, näiteks eakad, üksi elavad inimesed kaugemal piirkondades, kinnipidamisasutustest vabanenud, puuetega inimesed, hooldekodude elanikud jt. Kui oled arutelujuhina endale seadnud eesmärgid ja sihid, keda eelkõige arutelule kutsuda soovid, saame soovi korral jagada ka täiendavaid nõuandeid, mis võiks tundmatut gruppi arutlema kutsudes abiks olla.

Kuidas osalejaid leida?

- Mõttele läbi, millise kanali kaudu need Sinu sihitud grupid tavaliselt infot saavad (paberkanalil kuulutus, isiklik kutse, e-kiri, sotsiaalmeedia vm)
- Kohanda kuulutus (oleme kuulutuse juba ette valmistanud) ja jaga seda ise aktiivselt!
- Arutelule kutsudes toimib väga hästi Sinu isikliku motivatsiooni ja huvi lisamine - miks just Sina sellist arutelu korraldada tahad ja keda kaasa mõtlema kutsud!
- Kindlasti toimib hästi isiklik kutse, ent sellisel juhul tasub olla valmis küsimuseks, millele sa ise oskad juba vastata: "Milleks seda vaja on?"

Mis see on ja kuidas

Lisamaterjal
• Arvamusrännaku arutelu kuulutus

Grupid suurusega kaheksa ja rohkem vajavad kindlasti arutelujuhti, et jõuda tulemusteni.

Suurepärane! See, et sattusid lugema just seda peatükki, näitab, et oled teinud head teavitustööd või Sinu üleskutse arutelu korraldamisest on langenud soodsale pinnasele.

Kahe-kolmeliikmeline grupp tõepoolest ei vaja tavaliselt arutelujuhti, et head arutelu pidada, ent kui osalejate arv jõuab viiekuueni, on arutelujuht juba vajalik.

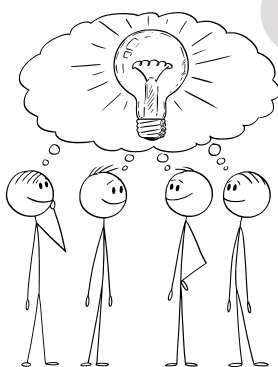
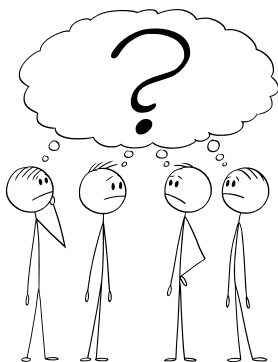
Suuremate arutelude korraldamist soovitame neile arutelujuhtidele, kellel on juba varasem arutelude korraldamise ja läbiviimise kogemus olemas.

Suure arutelu väljakutsed

- arutelujuhil on vaja rohkem aega ettevalmistuseks ning läbimõtleamiseks, kuidas arutelu korraldada selliselt, et kõik sujuks
- suure grupi puhul on vaja moodustada 4-5-liikmelised minigrupid, kus iga arutelu eraldi toimub
- grupe tuleb juhendada samm-sammult, **tuginedes kolme horisondi meetodile**
- vajalik on üle rääkida arutelu head tavad ja kokkulepped
- arutelujuht peab olema valmis sisestama kõikide minigruppide arutelude tulemused

Suure arutelu eelised

- arutelu tuleb põnev, eriarvamustega rikastatud
- tulemus kujuneb mitmekesisemaks
- tulemused ja ideed võivad olla inspiratsiooniks teistele
- õpetab tundma teisi selle valdkonna või kogukonna liikmeid ja nende mõtteid
- arutelujuhil on võimalik rakendada kõiki arutelujuhi oskusi
- arutelujuht saab uue kogemuse võrra rikkamaks, et edaspidi suuri arutelusid veelgi oskuslikumalt läbi viia

Lisamaterjal:

- Arutelu head tavad ja kokkulepped

Loe lisaks:

- Kuidas valida aruteluteemat koos grupiga

Oluline on läbi mõelda, kas aruteluteema on varem valitud ja välja kuulutatud ning kõik minigrupid arutlevad ühel teemal või erinevatel teemadel. Näiteks toimub arutelu Metsaveere kooli õpetajatega ning ühiselt on otsustatud, et kogutakse ideid teemal "Koolihariduse tulevik õpetajate puuduse korral" või kogunevad hoopis Mereääre küla kogukonnaliikmed ning valivad kohapeal teema(d), mille osas arutleda ja ideid pakkuda.

A variant:

teema valimine gruppi kaasates enne arutelu

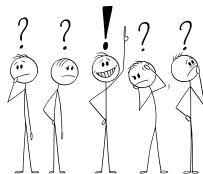
B variant:

teema valimine koos grupiga arutelu alguses

Arvamusrännakule on välja pakutud 12 teemat. Strateegia "Eesti 2035" tegevuskava jaoks on oodatud ettepanekud, mõtted ja ideed eelkõige nende teemade kohta. Juhul kui arutelujuht ja/või osalejad soovivad tõstatada aga hoopis mõne muu nende jaoks olulise teema, on ka see väga oodatud.

Arutelujuht võib valida ise teema ning kutsuda osalejaid juba kindla teema arutelule. Nii teavad osalejad täpselt, mis teema kohta neilt ideid oodatakse ja võimalus on ka tutvuda lisamaterjalidega, mille leiab iga aruteluteema kirjelduse lõpust (vt [Arvamusrännaku kodulehelt](#)). Kuid teema valimisse võib kaasata ka gruppi.

A Teema valimine gruppi kaasates enne arutelu

Juhul kui Sul on teada, millise grupiga arutelu läbi viid (nt kolleegid, õpingukaaslased vm) ja Sul on valmisolek teema valiku üle nendega arutleda, siis võib teha seda enne arutelu näiteks e-posti teel või paluda hääletada erinevate keskkondade toel (miks mitte kasutada selleks *Google Forms* rakendust ning viia seal läbi koos arutelule registreerimisega ka hääletamine teema osas).

Kui hääletus on toimunud ja teema(d) valitud, tuleb need enne arutelu teha teatavaks ka osalejatele.

B Teema valimine koos grupiga arutelu alguses

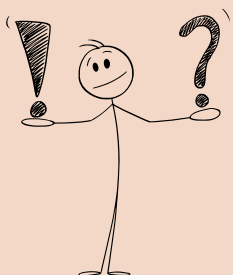

Juhul kui otsustad teema valida kokkutulnutega kohapeal, siis siin on Sulle üks viis selle kiireks korraldamiseks.

- Eelteavituses informeerid osalejaid, et teema valitakse kohapeal. Kui soovid ette piiritleda võimalikud teemade variandid, too ka see välja.
- Kokkusaamise alguses tutvusta arutelujuhina põgusalt kõiki valikus olevaid teemasid ja kirjuta need lühidalt paberite peale välja, näiteks A4 paberid iga teema kohta.
- Vastavalt osalejate arvule tuleb grupiga leppida kokku teemavaliku kriteeriumid. Näiteks teema, mille juurde koguneb vähemalt neli huvilist.
- Seejärel palu grupil anda oma eelistustest teada, kas **1)** lisades valitud teema juurde kleps või tehes pliatsiga vastav märge; või **2)** jaotada teemad ruumis laiali ning paluda igal osalejal valida enda meelisteema ja liikuda selle paberi juurde.
- Arutelule valitakse need teemad, kuhu kogunes vähemalt neli soovijat. Juhul kui mõne teema juures on koguni kaheksa või rohkem soovijat, tasub teha see grupp kaheks ning arutleda kahes minigrupis samal teemal.

Oluline on arvestada sellega, et

- Juhul kui valitakse teema ette, võivad osad osalejad loobuda (põhjusega, et ei saa oma lemmikteemal arutleda)
- Grupiga koos teema valimine on ajamahukam
- Grupi kaasamine teema valimisse võib tõsta osalejate motivatsiooni kaasa rääkida!

- Valmista ette sobiv ruum ja arvesta ligipääsetavusega
- Loo toetav ja sõbralik õhkkond
- Arutelu võib toimuda ka virtuaalselt

Arutelujuht leiab ja valmistab ette aruteluks sobiva ruumi vastavalt sellele, kui palju inimesi on plaanis kaasata.

Väikesed perekondlikud arutelud võivad toimuda kasvõi köögilaua taga või saunalaval, peaasi, et kõigil oleks hea ja mugav olla. Suuremate arutelu jaoks on vaja läbi mõelda arutelu toimumiskoht ja tagada hea ligipääsetavus. Et jõuda arvamusrännakuga ka nende inimesteni, kes tavapäraselt hoiavad tahaplaanile ja kelle hääl kaugele ei kostu, tasub kaaluda kohti, mis on neile harjumuspärased ja turvalised. Miks mitte pidada arutelu päevakeskuses või eakatekodus aga võib-olla hoopis supiköögis? Hea avalik ruum aruteludeks on ka kohalikud raamatukogud.

Mugav füüsiline ruum

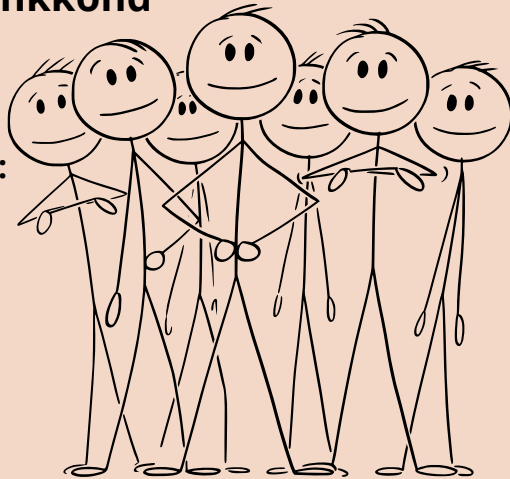
Millele mõelda ruumi paigutuses? Arutelul osalejate vahel, kes üksteist hästi ei tunne, on paratamatult distants. Koos sellega tekib ka psühholoogiline barjäär, mis võib head kaasavat vestlust häirida. Neid arutelu tõkkeid saab füüsilise ruumi paigutusega vähendada ning soodustada turvatunde kujunemist osalejate vahel. Leia võimalus paigutada arutelul osalejad ümber laua istuma, et soodustada silmsidet ja suhtlemist ning koos töötamist Arvamusrännaku töölehe kallal.

Hea arutelu õhkkond

Arutelu toetava õhkkonna kujundamisest loe:

- Arutelu juhtimise teekaardid
- Kuidas arutelu tulemuslikult juhtida
- Toimetulek erimeelsustega

Virtuaalne arutelu

Kui ühisesse füüsilisse ruumi kokku tulla pole võimalik, saab Arvamusrännakut pidada ka virtuaalselt. Ka sel juhul valmistab arutelujuht ette virtuaalse ruumi ning käesolevas juhendis toodud nõuanded on abiks ka siin.

Virtuaalse arutelu korraldamisel tasub eriti hoolega läbi mõelda, kuidas toimub **Arvamusrännaku kolme horisondi töölehe täitmine**. Kui sul on olemas oskused ja võimalused, siis saad kasutada virtuaalseid koostöötamise platvorme, kuhu lisada ühiseks täitmiseks Arvamusrännaku tööleht.

Kui ühist koostöötamise võimalust pole, siis tuleb eelnevalt kokku leppida, kes osalejatest paneb arutelu mõtted töölehele kirja ning teeb neist arutelu käigus vahekokkuvõtteid - koondab mõtteid, tuletab meelde, mis juba on kirja saanud ja kokku lepitud.

Lisamaterjal:

- Tööleht

Loe lisaks:

- Kolme horisondi meetod ja tööleht

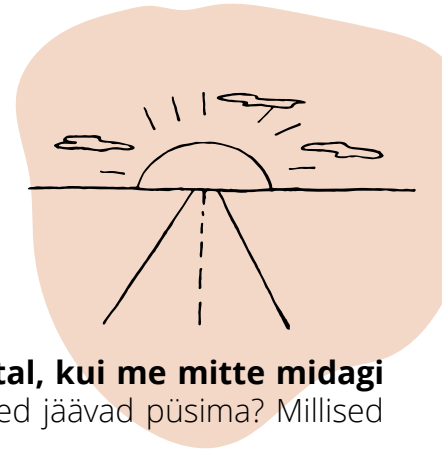
Põhiküsimused:

- Milline oleks olukord tulevikus, kui me täna mitte midagi ei muuda?
- Milline oleks ideaalne olukord tulevikus?
- Milline on teekond meie soovitud olukorrani?

Igaühe elukogemus ja tarkus on väärtuslik. Arutelu on oluline, et osalejad mõtleksid iseendast lähtuvalt (enda kogemused, teadmised ja taju).

Arutelude raamistamiseks on vestlus jagatud kolmeks osaks ehk kolmeks horisondiks:

- **tulevik, kui midagi ei muutu**
- **ideaalne tulevik**
- **teekond soovitud olukorrani**

Esimene horisont: tulevik, kui midagi ei muutu

Millisena tänane olukord paistab ja milline oleks olukord 2035. aastal, kui me mitte midagi ei muudaks? Millised riskid realiseeruvad, aga ka millised tänased nähtused jäävad püsima? Millised positiivsed trendid võimenduvad?

- Esmalt selgitab iga osaleja oma seisukoha ja teised kuulavad osavõtlikult, püüdes vaadata asja läbi rääkija silmade.
- Abiks on, kui lauseid alustatakse stiilis *“Minu arvates/ minu kogemusel/ mina tunnen/ ...”*, see võimendab arusaama, et igaühel on tema individuaalne arvamus, mis ei pea ühtima teistega.
- Lisage kõik mõtted töölehele (nt post-it kleepsudega). Kui kõik on saanud arvamust avaldada, toimub arutelu, et peegeldada ja mõtestada kuuldot, teha täiendusi. Teadvustage, kuidas on grupis muutunud olukorra mõistmine?

Kolmas horisont: ideaalne tulevik

Milline on ideaalne nägemus 2035. aastast? Milliseid “tuleviku seemneid” ja muutuste ilminguid oled juba märganud? Millistel uudsetel, kuid täna veel vähe levinud nähtustel on potentsiaali oluliselt mõjutada valitud teema arengut? Millest räägivad visionäärid ja muutuste eesliinil olevad inimesed?

5 aastat tagasi ei olnud tõukerattad linnapildis levinud, neid kasutas väike grupp entusiaste. Tänapäevaks on tõuksid saanud elektrimootori ning nendest on kujunenud linnades oluline liikumisvahend ja selle ümber on kujunenud uued ärimudelid. 5 aastat tagasi olid tõukerattad linnaliikluses tuleviku seemned.

- Taas saab esmalt igaüks võimaluse oma mõtteid avaldada ja teised kuulavad. Igaüks defineerib ootusi oma vaatenurgast. See etapp vajab enne ühisesse arutellu astumist individuaalset aega vaikseks mõtlemiseks ning soovitate võtta selleks ca 5 minutit.

Lisamaterjal:

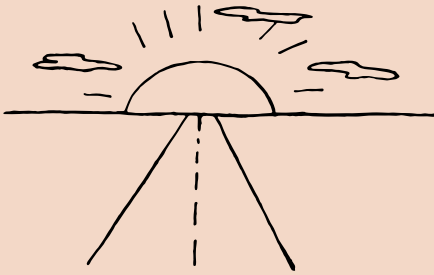
- **Tööleht**
- **Arutelu juhtimise teekaart**

Loe lisaks:

- **Arvamusrännak loob uut teadmist**
- **Tulemuste edastamine**

Kolmas horisont on kõige keerulisem, sest vajab osalistelt rohkelt kujutlusvõimet. On oluline tajuda sekkumiste ajastamist ja arutelu tempot, et grupp saaks põimida erinevaid nägemusi ja liikuda ühtse mõistmise suunas. **Lauale võib jääda mitu läbi arutatud tulevikunägemust.**

Teine horisont: kuidas jõuda soovitud olukorrani?

Teekond esimeselt horisondilt kolmandale. Millised muudatused ja uuendused on juba toimumas või peavad hakkama toimuma, et saavutada kolmanda horisondi tulevikunägemust? Mis on selleks vaja lõpetada ja kuidas? Mida on vaja alustada ja kuidas?

Selles etapis vaadake esimest ja kolmandat horisonti ja mõelge koos grupiga erinevatele võimalustele, mis aitavad soovitu suunas liikuda. Kirjeldage nii palju võimalusi, kui pähe tuleb. Selle käigus võite avastada ka uusi mõtteid eelnevatesse horisontidesse, lisage ka need töölehele.

Arvamusrännaku aruelu toetab tööleht

Esimene horisont: kui midagi ei muuda...
_Millisena tänane olukord paistab ja milline oleks olukord 2035. aastal, kui me midagi ei muudaks?

Kolmas horisont: unistama!
Milline on ideaalne nägemus 2035. aastast?

Teine horisont: teekond esimeselt horisondilt kolmandale
Mida on vaja teha, et jõuda unistuste olukorrale lähemale?

Teema:

Kui kõik mõtted kaardistatud, korrastage ja grupeerige töölehel sarnased mõtted kokku ning leidke neile gruppidele ühised tunnused või nimetus.

Valige välja, millised on kõige olulisemad ja säravamad ideed, mis väärivad esiletoomist ning esitamist strateegia "Eesti 2035" tegevuskavasse.

Arutelujuht sõnastab mõtted ja arvamused, mille ta lisab arutelu kokkuvõttesse. Teised saavad kaasa rääkida ja täiendada.

Lisamaterjal:

- Tööleht
- Arutelu juhtimise teekaart

Loe lisaks:

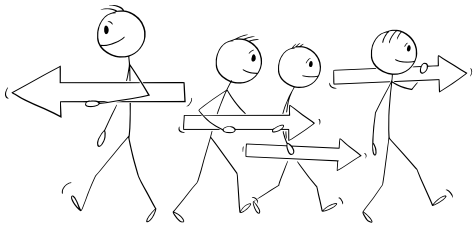
- Arvamusrännak loob uut teadmist
- Tulemuste edastamine

Tee töölehest ka foto! Juhuks, kui Arvamusrännaku korraldajad tahavad teie grupi mõttekäikudest täpsemalt teada.

Arutelujuhi üks ülesannetest on julgustada eriarvamuste avaldamist ning aidata grupil seda loovalt kasutada.

Erinevad vaated ja mõnede osalejate mittenõustumine teiste arvamustega arutelu käigus on loomulik osa arutelust. Mäletad, kui rääkisime arutelujuhi neljast tugisambast (vt Kuidas arutelu tulemuslikult juhtida): üks neist oligi uute vaatenurkade ja perspektiivide avamine ning soovitusena vajadusel lausa intrigeerimine!

- **Eriarvamustest ei tasu pehmelt üle minna**, pigem neid analüüsida ja kasutada uute ideede allikana. Kui on vastanduvad arvamused - eriti kui mõlemad on võimalik tõendada mõistlike argumentidega -, tasub rõõmustada! Olete jõudnud punkti, kust päris arutelu algab!
- Kui kõik nõustuvad kõigiga kõikides punktides, ei saa seda pidada aruteluks. **Eriarvamused panevad inimesed mõtlema** ja loovad tähenduslikkust ning uut sisu uut moodi lahendusteks.

Ent arutelujuht ei saa siiski kauaks eriarvamuste üle rõõmustama jääda. Selleks, et erinevused arutelu toidaksid, on vaja olukorda pingsalt jälgida ja vajadusel tegutseda, et osalejad tülli ei läheks ning jääksid konstruktiivseks. Samuti võib liiga tuliste vaidluste puhul saada arutelust paralleel-monoloog paari inimese vahel ning teised osalejad jäävad tagaplaanile ega saa oma mõtteid välja öelda.

Mida teha, kui eriarvamused enam ei toida, vaid näljutavad arutelu?

- Arutelujuhina jää neutraalseks ning ära anna hinnanguid, ära vali pooli!
- Kasuta kindlat kõneviisi.
- Täna vaidlejaid nende arvamuste ja kirglikkuse eest teemat käsitleda!
- Peegelda olukorda: *"See on tõepoolest oluline teema, mille te tõstasite, ent tuleme nüüd tagasi põhiküsimuse juurde ..."* või *"Ma näen, et te olete tõesti väga asjatundlikult ja kirglikult teemasse süvenenud ..."*
- Meenuta kokkuleppeid, mis arutelu alguses läbi räägitud said ja rõhuta just seda, et kõikide arvamusi on oluline kuulata: *"Anname nüüd sõna ka teistele ..."*
- Vajadusel rõhuta enda kui arutelujuhi positsiooni ja rolli, sest Sina oled protsessi juht ja vastutaja: *"Arutelujuhina kutsun teid nüüd tagasi eelmise küsimuse / põhiküsimuse juurde ..."* või *"Meil on aeg edasi liikuda ..."*

Lisamaterjal:

- Arutelu head tavad ja kokkulepped

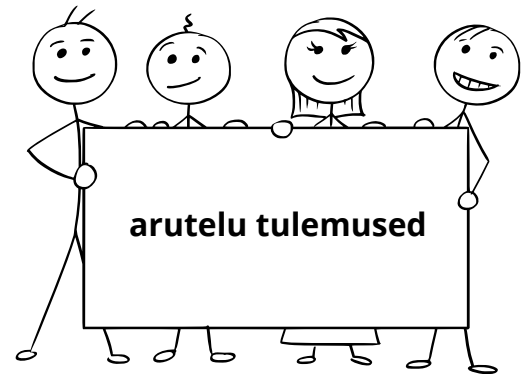
Mind huvitab

... arutelu tulemuste esitamine

Iga läbi viidud arutelu kohta ootame ülevaadet tulemustest selleks loodud veebivormi kaudu.

Oleme kokkuvõtte esitamise teinud Sinu jaoks võimalikult kiireks ja mugavaks.

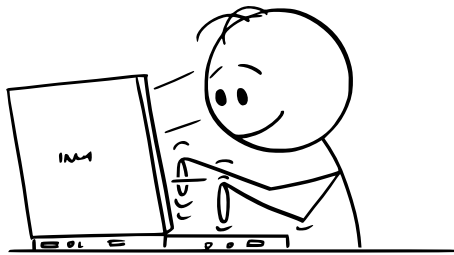
Ülevaade arutelu tulemustest põhineb kolme horisondi töölehe viimasel etapil, mille saad väikese vaevaga veebivormi sisestada.

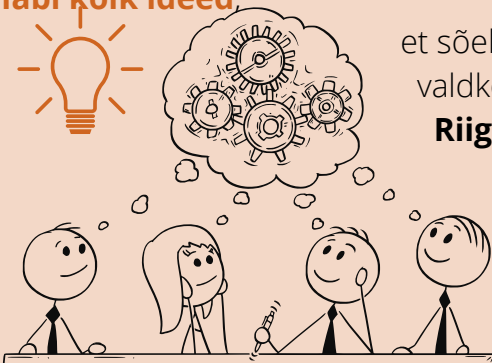
Tulemuste kokkuvõttes tuleb märkida või kirjeldada:

- Arutelu teema
- Arutelu tulemusena sõnastatud ideed ja ettepanekud
- Arutelu toimumiskoht (maakond)
- Osalejate arv
- Arutelugrupi lühikirjeldus
- Kogemuse hindamine ja tagasiside

Lisaks on võimalus jätta märged, kui soovid arutelu tulemusi täpsemalt suunata mõnele konkreetsele riigiasutusele või kohalikule omavalitsusele.

Pärast ideekorjet töötab Arvamusrännaku meeskond läbi kõik ideed

et sõeluda esitatud ettepanekud valdkondade kaupa ja esitada tulemused **Riigikantseleile.**

Seejärel alustab Riigikantselei strateegiabüroo tööd kõigi esitatud ettepanekutega, **et edastada need valdkondade ekspertidele tagasisidestamiseks ja ühiseks ettevalmistamiseks "Eesti 2035" tegevuskava jaoks.**

Lisamaterjal:

- Kolme horisondi meetod
- **"Eesti 2035" teekaart**

